

Iuliu Hossu: exemplu de fidelitate și coerență morală*

ES Monsenior Giampiero Gloder**

Stimate domnule președinte al Academiei Române și distinși membri ai acesteia,
Excelențele Voastre,
Dragi profesori, dragi elevi,
Doamnelor și domnilor,

Intervenția mea în cadrul acestui Act solemn nu este destinată să aibă caracterul unui raport, deoarece, aici în sediu, există specialiști în acest domeniu.

Cuvintele mele sunt menite a fi un salut, dar acesta se transformă și într-un omagiu devotat adus unei personalități, unui fiu al României, unui om, unui creștin, unui Episcop, de care nu numai Biserica, ci întreaga națiune trebuie să fie profund mândră.

Citind *Memoriile* sale, care poartă în mod corespunzător titlul „Credința noastră este viața noastră”¹, am fost profund impresionat de caracterul scrierii, care aproape că este o lungă Scrisoare pastorală adresată Clerului și credincioșilor Bisericii sale, dar și întregului popor român, bogată în iubire concretă și sinceră față de patria și de Biserica sa. Aceste *Memorii* par aproape ca făcând parte dintr-o mare Liturghie în care Fericitul Iuliu Hossu, prin intermediul multor amintiri precise și punctuale, a adus înaintea lui Dumnezeu și a Sfintei Fecioare Maria, nu atât pe el însuși, ci Poporul Sfânt pe care Domnul i-l încredințase lui, pe Episcopii, Preoții și întreaga națiune română, pentru care a putut înfrunta, plin de curaj, cu o perseverență și credință de nezdruccinat, suferințele fizice și morale provocate

de teribilul Regim comunist, care a marcat istoria României timp de câteva decenii.

Permiteți-mi, așadar, să fac referire doar la un singur aspect, cel uman și eclezial, al Cardinalului Hossu, ilustrându-l nu atât cu referiri la *Memoriile* sale, pe care, cu siguranță, le cunoașteți mai bine decât mine, ci la o parte din *Positio super martyrio*, adică Documentația colectată pentru procesul de beatificare, în mod special la perioada domiciliului forțat al episcopului Hossu la Mănăstirea Căldărușani.

Acest aspect constă în fidelitatea sa față de Dumnezeu, față de Biserică, față de Sfântul Scaun și față de neam, consecvența sa morală în trăirea Ministerului, a propriei îndatoriri, a slujirii sale față de Biserică și față de România, realizată întotdeauna cu mare angajare, fără a-și cruța forțele și care reprezintă un exemplu strălucitor pentru noi toți.

Această caracteristică o putem constata deja încă din anii săi de formare. În „Testimonium Gymnasiale Maturitatis”, certificatul de maturitate al Gimnaziului Superior Greco-Catolic din Blaj, datat 30 iunie 1904, vedem că la toate materiile apare calificativul „praeclarus”, „excelent”², și, într-adevăr, doar la Geometrie e notat cu „bonus”, „bun”, și, cu tot respectul pentru specialiștii în această materie, îl înțeleg foarte bine.

Este interesant de citit și evaluarea dată de superiorii Colegiului Urbanian al Congregației „De Propaganda Fide” de atunci, în timpul studiilor superioare de Filosofie și Teologie pe care tânărul

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Anul Cardinal Iuliu Hossu”
(29 ianuarie 2025, Aula Academiei Române)

**Nunțiul Apostolic în România și Republica Moldova

Hossu le-a urmat la Roma. Evaluarea spune textual: „Evlavie fermă, conduită ireproșabilă, ingeniozitate neobișnuită și aplicare serioasă asupra studiilor, cu un rezultat foarte fericit. A obținut în mod minunat diplomele în filozofie și teologie. A îndeplinit cu satisfacție funcțiile de Sacristan, Viceprefect și Prefect”⁷³. Este o evaluare din care se întrezărește deja inteligența sa vie și neobișnuită, seriozitatea angajamentului său de pregătire pentru Slujirea Ministerială, constanța și fidelitatea în îndeplinirea sarcinilor care i-au fost încredințate.

Sunt semnificative și cele trei scrisori trimise de tânărul preot Iuliu Hossu prefectului Congregației „De Propaganda Fide”, cardinalului Girolamo Gotti, așa cum era obiceiul la acea vreme, pentru a relata despre Slujirea sa. De fapt, alături de recunoștința pentru formarea pe care a primit-o la Roma, în ceea ce el numește „zidurile sacre ale Colegiului Urbanian care m-a hrănit și m-a educat pentru Sfânta Misiune a mântuirii sufletelor”⁷⁴, tânărul Hossu manifestă o conștientizare profundă a Ministerului său și a angajamentului total în îndeplinirea acestuia. El scrie: „încerc să lucrez cât pot eu de bine... încerc să o fac cu toată râvna sufletului meu, păstrând mereu în fața ochilor sfintele principii primite în Universitatea noastră «De Propaganda Fide»”⁷⁵.

În cea de-a treia scrisoare către prefect, raportând că, din noiembrie 1914, a fost chemat la Viena pentru a efectua serviciul militar activ fiind Capelan, el scrie: „în timpul serviciului meu am fost distins de două ori, în semn de recunoaștere a serviciului eminent... încerc, cu ajutorul Domnului și al Sfintei Fecioare Maria, să răspund îndatoririlor mele cu acea ardoare care mi-a fost insufflată la Colegiul Urbanian”⁷⁶. Această profundă coerență a vieții, această fidelitate fermă față de Cristos, față de poporul român, față de Biserica sa și față de Sfântul Părinte, nu-l vor abandona niciodată.

Slujirea sa episcopală este animată și de o activitate neîncetată, cu acea apropiere specifică față de poporul său, despre care Papa Francisc ne-a amintit de mai multe ori că este o caracteristică a episcopului, ca om și ca Păstor; apropiere care a dus la definirea Fericitului Iuliu Hossu drept „Episcop al vizitelor canonice”, având în vedere că, între 1920 și 1926, a vizitat peste 700 de

parohii, iar între 1931 și 1934, cu 147 de vizite canonice, a intrat în aproape 1000 de parohii, biserici, mănăstiri, oprindu-se și în case, ferme și câmpuri⁷⁷. Motto-ul său preoțesc și episcopal, căruia i-a rămas fidel toată viața, confirmă iubirea sa profundă pentru misiunea sa: „Să se lipească limba mea de gâttelejul meu, de-mi voi uita de tine Sioane”⁷⁸, dacă nu voi face din Sion culmea bucuriei mele; iubirea față de Biserică și de patria sa, mai presus de orice bucurie. Angajamentul său curajos de a-i salva pe evrei de la Holocaust este, de asemenea, un semn al acestei iubiri care nu face diferențe. Scrisoarea Sa Pastorală, emisă la 2 aprilie 1944, cu titlul „Către Preoți și Mireni, chemare pentru ajutorarea evreilor”⁷⁹, a dat naștere la „Rețelele Omeniei” prin care mii de evrei au scăpat de la moarte.

Această coerență morală, această fidelitate devin și mai luminoase în persecuție, mai întâi în fața încercării regimului comunist de a-i face pe episcopi, preoți și credincioși să abandoneze Biserica Greco-Catolică Unită cu Roma, apoi, din ziua arestării sale, 28 octombrie 1948, până la moartea sa. Din *Memoriile* sale și din întâlnirile pe care le-a avut în închisoare și la domiciliul său forțat de la Mănăstirea Căldărușani, transpare, din nou, corectitudinea sa morală, fermitatea, consecvența în credința sa, în apartenența sa eclezială, în fidelitatea față de episcopul Romei și în dragostea sa față de poporul român.

În dialogul cu părintele Vasile Aștileanu, agent al „Securității”, se evidențiază invitația de a relata public doar faptul că Episcopul Hossu i-a iubit pe toți și îi iubește și acum, în iubirea infinită a lui Cristos⁸⁰. Este surprinzător, apoi, cum acest mare om al Bisericii subliniază că, în timpul anilor de detenție și domiciliu forțat, de două ori pe săptămână, s-a gândit de-a lungul unei zile întregi la toate vizitele canonice făcute în cei treizeci de ani de episcopat al său. Apoi, în *Memorii*, se vede cum tot Ministerul său a fost viu și prezent în mintea și inima sa, cu speranța fermă că perspectiva pentru viitor ne va fi întotdeauna dată de Domnul. În varii ocazii repeta că, sigur Biserica va învia, chiar dacă adăuga apoi că nu e sigur că el va ajunge la acel moment⁸¹. În acea lungă conversație cu părintele Vasile, o afirmație îi definește fermitatea și consecvența morală: „Aș fi mai fericit să mătur strada

Moșilor din Cluj, în fața reședinței mele, decât să renunț la principii, pentru că nu eu m-am pus ca episcop. Celui care m-a pus, lui trebuie să-i slujesc până la sfârșit”¹².

Cele două dăți în care autoritățile comuniste au decis să-i revoce domiciliul forțat, toate acestea retrase, l-au găsit pe Episcopul Hossu ferm în dorința de a-și stabili domiciliul în reședința sa episcopală de la Cluj.

Chiar și cererea sa, din cele trei scrisori trimise prim-ministrului, de a restaura Biserica Greco-Catolică, este văzută în mod constant ca un act de justiție care va consola sufletul poporului, va onora țara noastră iubită și va da prestigiu conducătorilor țării¹³. Aceeași fermitate reiese și în cadrul vizitei monseniorului Giovanni Cheli, trimis de Papa Paul al VI-lea, însoțit de părintele Petru Tocănel; recunoștința Episcopului Hossu pentru darurile trimise de Papa și pentru faptul de a i se fi comunicat că Sfântul Scaun nu va abandona niciodată Biserica Greco-Catolică din România se transformă într-o reacție vehementă atunci când i se oferă o ipoteză de compromis pentru a îmbunătăți situația, adică să creeze o singură Ierarhie cu o prezență Latină și Greco-Catolică. Răspunsul este unul singur: „Biserica mea trebuie să fie reabilitată”¹⁴. Cardinalul Hossu nu a primit niciodată scrisoarea pe care Sanctitatea Sa Papa Paul al VI-lea i-a trimis-o cu ocazia celei de-a 50-a aniversări a Episcopatului său și în care i-a lăudat consecvența și l-a încurajat, invitându-l să continue să ajute turma care i-a fost încredințată, „în sfânta liniște căreia Vă dedicați, prin fervoarea rugăciunilor sfinte și oferind lui Dumnezeu răbdarea în suferințe”¹⁵.

A doua vizită a Monseniorului Giovanni Cheli la Mănăstire, pentru a-i comunica dorința Papei Paul al VI-lea de a-l ridica la rangul de cardinal, ca recunoaștere a meritelor sale, ca omagiu adus Bisericii Greco-Catolice, încurajare pentru episcopi, cler și credincioși și dovadă că Sfântul Scaun nu îi uită, dar cu condiția ca acesta să părăsească țara și să se stabilească la Roma, regăsește încă o dată coerența morală a episcopului român. Monseniorul Hossu afirmă cu forță că „Biserica a fost întotdeauna viața sa și nu a putut să o abandoneze... I-a mulțumit profund Sfântului Părinte, dar a simțit că nu trebuie să se despartă de turma sa”¹⁶.

Este emoționant să citești cum își manifestă devotamentul față de Papă, dar adaugă: „aș dori să fie convins că nu este bine pentru mine să devin Cardinal. Mă rog continuu pentru el, dar îl rog să mă lase să-mi continui lucrarea pentru Biserica mea”. Și a concluzionat: „Într-o zi se va ști că Papa m-a ținut în piept, și va fi prea aceasta spre slava Bisericii Unite”¹⁷, cerând și să-i fie prezentate, din partea sa, fidelitate, ascultare și iubire față de Sfântul Părinte. Când Papa Paul al VI-lea, care l-a creat Cardinal *in pectore*, a auzit înregistrarea cuvintelor episcopului Iuliu Hossu, adusă de Cardinalul Secretar de Stat, Agostino Casaroli, a început să plângă de emoție și a spus: „Este o figură gigantică”¹⁸.

Sanctitatea Sa Papa Francisc, în Omilia de la Blaj din timpul Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii pentru beatificarea celor șapte Episcopi martiri greco-catolici, a subliniat că coerența morală și creștină a episcopului Hossu a ajuns chiar și la cea mai dificilă iertare, cea a persecutorilor săi: „Dumnezeu ne-a trimis în acest întuneric al suferinței pentru ca să dăruim iertarea și a ne ruga pentru convertirea tuturor”¹⁹.

Închei intervenția mea reluând definiția dată de Sfântul Papă Paul al VI-lea: „o figură gigantică”, pentru că ea evidențiază cu propriile sale cuvinte statura morală a acestui Episcop, până la moarte, fidel jurământului sacru al hirotonirii: „Să se lipească limba mea de gâttelej meu, de-mi voi uita de tine, de nu voi face din Sion culmea bucuriei mele”, acel Sion care era Biserica sa Unită cu Roma și națiunea sa iubită. Vă mulțumesc.

Note

1 I. HOSSU, *Memorii. Credința noastră este viața noastră*, Cluj-Napoca, 2022.

2 Cf. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio super martyrio Valerii Traiani Frențiu et Vi Sociorum Episcoporum, Romae 2018* [*Positio super martyrio*], Doc. 531; Archivio della Sacra Congregazione per le Chiese Orientali [ACO], Doss. 366/1965, f.n.n.; CD 12, Folder 283, Img. 8370.

3 *Ibid.* Doc. 532; Archivio del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide, *Elenco degli Alunni del Collegio Urbano dall'anno 1895 all'anno 1962*, vol. IV, f. 39, traducere din limba italiană.

4 *Ibid.* Doc. 536; ACO, Doss. 366/1965, Documento no 11; CD 12, Folder 283, Img. 8381-8382, traducere din limba italiană.

5 *Ibidem*; *Positio super martyrio*, Doc. 537; ACO, Doss. 366/1965, Documento no 13; CD 12, Folder 283, Img. 8384-8385, traducere din limba italiană.

6 *Positio super martyrio*, Doc. 538; ACO, Doss. 366/1965, Documento no 15; CD 12, Folder 283, Img. 8387-8388, traducere din limba italiană.

7 Cfr. G. HOSSU, *Il Card. Iuliu Hossu. Spirito di verità*, Cluj-Napoca 2019, Pag. 31.

8 I. HOSSU, op. cit., p. 163-164.

9 În Scrisoarea Pastorală adresează o invitație clară întregii sale Eparhii: „Chemarea noastră se îndreaptă către voi toți, venerați frați și prea iubiți fii, să-i ajutați pe evrei nu numai cu gândul, dar și cu jertfa voastră, știind că azi nu putem face lucru mai bun decât această creștinească și românească ajutorare, din caldă iubire omenească. Prima preocupare a ceasului de față să fie această acțiune de ajutorare” (MOSHE CARMILLY-WEINBERGER, *Istoria evreilor din Transilvania (1623-1944)*, București, 1994, p. 175).

10 Cf. *Positio super martyrio*, Doc. 542; *Arhivele Consiliul Național pentru Studiarea Arhivelor Securității* [ACNSAS], Dosar individual, I 736, vol. 1, f. 98-103.

11 Cf. *Ibidem*.

12 Cf. *Ibidem*.

13 Cf. *Positio super martyrio*, Doc. 553; *Arhivele Naționale ale României*, Fond CC al PCR, Secțiunea Administrativ-Politică, Dosar 14/1966, vol. 1, f. 252-254.

14 *Positio super martyrio*, Doc. 558; ACNSAS, Dosar individual, I 736, vol. 7, f. 85-89, traducere din limba italiană. Este solicitarea repetată în mod constant până la sfârșit (I. HOSSU, op. cit., p. 433-434).

15 *Positio super martyrio*, Doc. 557; Archivio Storico della Seconda Sezione della Segreteria di Stato [AES], Romania 290, 1967-1968, 50° Anniversario di Episcopato di S.E.R. Mons. Iuliu Hossu, Lettera del S. Padre Paolo VI, f.n.n.; Copia Pubblica III, 1006-1008, traducere din limba latină.

16 *Ibid.*, Doc. 559; AES, Romania 290, f.n.n.; Copia Pubblica III, 987-990, traducere din limba italiană.

17 *Ibidem*, traducere din limba italiană.

18 *Positio super martyrio*, Doc. 562; Archivio della Postulazione, fondo Iuliu Hossu, f.n.n.; Copia Pubblica V, 1623-1627, traducere din limba italiană.

19 FRANCESCO, *Omelia*, Blaj, 2 giugno 2019, traducere din limba italiană.